

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

o činnosti občanského sdružení
„Mokřady – ochrana a management“
v roce 2012

Jaromír Maštera & Jan Dvořák

prosinec 2012

Činnost sdružení „Mokřady – ochrana a management“ byla v roce 2012 finančně podpořena z dotačních programů Program péče o krajinu (MŽP), Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (MŽP), Ochrana biodiverzity (ČSOP, MŽP a Lesy ČR s.p.), Rozvoj pozemkových spolků (ČSOP, MŽP), z grantového programu Nestlé pro vodu v krajině (Nadace Partnerství) a grantem od Sdružení Krajina a Jihomoravské plynárenské RWE (Sdružení Chalupa). Děkujeme. Děkujeme též všem vlastníkům pozemků, kteří nám umožnili realizaci opatření na svých pozemcích.

Ministerstvo životního prostředí

Závěrečná zpráva o.s. Mokřady – ochrana a management 2012

Jaromír Maštera & Jan Dvořák

Dobronín

prosinec 2012

OBSAH:

1. ÚVOD	#	4
2. PŘEHLED ČINNOSTI V ROCE 2012	#	4
2.1 Záchranné transfery obojživelníků	#	4
2.2 Průzkumy lokalit	#	6
2.3 Akce pro veřejnost, osvěta	#	7
2.4 Internetové stránky	#	10
2.5 Skutek roku	#	10
2.6 Praktická péče o mokřady	#	11
2.6.1 Rančířovský Okrouhlík	#	11
2.6.2 Sochorov	#	13
2.6.3 U Měšína	#	14
2.6.4 Nadějovské nivy	#	15
2.6.5 Hulišťata	#	16
2.6.6 Řehořovská nádrž	#	17
2.6.7 Pod Ochozem	#	18
2.6.8 Rychtářský rybník	#	19
3. VÝSLEDKY PRÁCE 2012	#	20
4. VÝHLED NA DALŠÍ ROKY	#	24

1. ÚVOD

Činnost sdružení Mokřady – ochrana management (dále jen „sdružení Mokřady“) v prvním roce jeho fungování byla poměrně bohatá. Sdružení organizovalo záchranné transfery obojživelníků, provádělo a organizovalo průzkumy lokalit, realizovalo několik akcí pro veřejnost, provozovalo internetové stránky s osvětovou funkcí, bylo navrženo do soutěže Skutek roku a především provádělo péči o celkem osm mokřadních lokalit, prostřednictvím svého pozemkové spolku. Celkem bylo na osmi zájmových lokalitách v roce 2012 odpracováno cca 731 hodin.

Sdružení Mokřady mělo v roce 2012 sedm členů.

2. PŘEHLED ČINNOSTI V ROCE 2012

2.1 Záchranné transfery obojživelníků

V roce 2012 byly sdružením Mokřady organizovány záchranné transfery obojživelníků na dvou lokalitách, konkrétně u Panského rybníka u Kamenice a u rybníka Sviták u Dušejova.

Záchranné transfery u Kamenice

Za spolupráce sdružení Mokřady, ČSOP Jihlava a ZŠ Kamenice probíhaly v roce 2012 záchranné transfery obojživelníků poblíž Panského rybníka u Kamenice. Šlo o jubilejní desátou akci na ochranu putujících obojživelníků, která na tomto místě probíhá již od roku 2003.

Na instalaci dočasných zábran s odchyťovými nádobami se podílely všechny tři organizace, vlastní záchranné transfery prováděla tradičně ZŠ Kamenice, které také zábrany po tahu rozebírala. V roce 2012 bylo přeneseno celkem 757 jedinců obojživelníků, z čehož 607 bylo ropuch obecných, 96 blatnic skvrnitých, 7 čolků obecných a 47 skokanů hnědých.

Budování zábran bylo finančně podpořeno ČSOP a MŽP v rámci programu Ochrana biodiverzity.

Obr. 1: Instalace zábran u Kamenice (březen 2012)

Foto: Jan Jelínek

Obr. 2: Vybírání a přenášení obojživelníků u Kamenice (duben 2012)

Záchranné transfery u Svitáku

Záchranné transfery obojživelníků u rybníka Sviták u Dušejova probíhaly v roce 2012 za spolupráce sdružení Mokřady, ČSOP Jihlava, ZŠ Dušejov a místních občanů. Byla to první záchranná akce tohoto typu v této lokalitě.

Instalaci dočasných zábran s odchyťovými nádobami prováděli členové sdružení Mokřady, ČSOP Jihlava a několik místních dobrovolníků, vlastní záchranné transfery pak prováděli členové sdružení Mokřady a děti a učitelé ze ZŠ Dušejov. V roce 2012 zde bylo přeneseno celkem 515 jedinců obojživelníků, z čehož 499 bylo ropuch obecných, 6 blatnic skvrnitých, 4 čolci obecní, 5 skokanů hnědých a jeden skokan krátkonohý.

Budování zábran bylo finančně podpořeno ČSOP a MŽP v rámci programu Ochrana biodiverzity.

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 3: Instalace zábran u Svitáku (březen 2012)

2.2 Průzkumy lokalit

Členové sdružení Mokřady provádějí a organizují průzkumy lokalit ve třech úrovních. Jde o prvotní průzkumy lokalit, kde lokalitu hodnotí s ohledem na její význam a lokalizaci opatření, provádějí fotodokumentaci a zkušební výkopy v případě plánování tůní. Dále jde o průzkumy lokalit, kde provádějí namátkově v průběhu roku na starších i nových lokalitách sledování různých skupin organismů a pak také o průzkumy, které provádějí v průběhu vlastních managementových opatření. Nejdůležitějšími průzkumy jsou ale ty botanické a zoologické před zahájením péče na lokalitách. V roce 2012 byly prováděny průzkumy celkem na sedmi lokalitách, konkrétně šlo o průzkumy rostlin (Tomáš Berka), ptáků (Vojtěch Kodet), obojživelníků a plazů (Jan Dvořák) a hmyzu (Václav Křivan). Sledovány byly lokality Ochoz u Netína, Nový Štocký rybník, Hanzalka u Batelova, Nadějovské nivy, U Měšína, Hulišťata u Kostelní Myslové a Žleby u Pístova.

Biologické průzkumy byly finančně podpořeny ČSOP a MŽP v rámci programu Ochrana biodiverzity, prvotní a průběžné průzkumy byly prováděny bez dotačních příspěvků.

Obr. 4: Prvotní průzkum lokality (prosinec 2012), **Obr. 5:** Průběžný průzkum obojživelníků (duben 2012)

Obr. 6: Průzkum mokřadních rostlin a vegetace (červen 2012)

2.3 Akce pro veřejnost, osvěta

V roce 2012 pořádalo sdružení Mokřady několik akcí pro veřejnost a také se členové účastnili jedné osvětové akce, kterou sami nepořádali. Většina pořádaných akcí byla ve spojení s projektem „Nestlé pro vodu v krajině“ – Mokřady nad Rančírovským Okrouhlíkem. Následuje přehled akcí.

květen 2012

- noční poslechy žab u Rančírovského Okrouhlíku a na Pístovských mokřadech, ve spolupráci s Mladými ochránci přírody z ČSOP Jihlava (účast 12 osob, z toho 7 dětí)
- exkurze, ukázky živých obojživelníků, zapojení se do budování tůň a opékání buřtů pro nejširší veřejnost na stejných lokalitách (účast 8 osob)
- ukázky živých obojživelníků, zapojení se do budování tůní a opékání buřtů nad Rančírovským Okrouhlíkem, ve spolupráci s mladými ochránci přírody z ČSOP Jihlava (účast 20 osob, z toho 12 dětí)

červen 2012

- čtyři exkurze a přednáška o tůních na národním kole dětské soutěže Zelená stezka – Zlatý list pod Templštejnem, účast dvou členů sdružení Mokřady - Aneta Mašterová a Jaromír Maštera

srpen 2012

- kosení nad Rančírovským Okrouhlíkem pro nejširší veřejnost (špatné počasí, účast 3 osob)

říjen 2012

- přednáška Jana Dvořáka o mokřadech a jejich významu pro zadržení vody v krajině a biodiverzity v ZOO Jihlava (účast 17 osob)
- bagrování tůní s aktivní účastí veřejnosti nad Rančírovským Okrouhlíkem, se zapojením dětí i dospělých do tvorby nové tůně pomocí pásového minibagru (účast 22 osob, z toho 13 dětí)

Pořádání akcí pro veřejnost bylo finančně podpořeno Nadací Partnerství a Nestlé v rámci programu Nestlé pro vodu v krajině, a dále Sdružením Krajina, RWE a Sdružení Chalupa. Organizaci Zelené stezky Zlatého listu zajišťovalo sdružení Mladí ochránci přírody.

Více podrobností o akcích pro veřejnost i přírodu ve spojitosti s projektem Nestlé pro vodu v krajině lze nalézt na stránce: <http://www.mokrady.wbs.cz/Nestle-Mokrady-nad-Okrouhlikem.html>.

Foto: Aneta Mašterová

Obr. 7: Z nočního poslechu žab u Okrouhlíku (květen 2012)

Obr. 8: Ukázky obojživelníků pro veřejnost na Pístovských mokřadech (květen 2012)

Obr. 9: Mladí ochránci přírody budují tůň nad Rančířovským Okrouhlíkem (květen 2012)

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 10: Exkurze pro děti na soutěži Zelená stezka – Zlatý list (červen 2012)

Foto: Aneta Mašterová

Obr. 11: Bagrování nad Okrouhlíkem za účasti veřejnosti (říjen 2012)

2.4 Internetové stránky

Sdružení Mokřady provozuje internetové stránky na adrese www.mokrady.wbs.cz. Stránky obsahují kromě přehledu aktivit sdružení i různé informace o mokřadech, tůních, jsou zde k dispozici různé prezentace a literatura týkající se mokřadů, ochrany a péče o ně. Správcem stránek je Jan Dvořák.

Obr. 12: Úvodní stránka webu sdružení Mokřady – ochrana a management

2.5 Skutek roku

Sdružení Mokřady bylo navrženo do ankety Skutek roku 2011 za osvětovou činnost a péči o přírodu v kategorii Životní prostředí – obce nad 1000 obyvatel. Na zámku v Náměšti nad Oslavou převzal předseda sdružení ocenění za vítězství ve Skutku roku v kraji Vysočina. Poté se Aneta a Jaromír Mašterovi zúčastnili předání ocenění a pamětních listů v přeshraniční části soutěže s názvem MAG-21, které se uskutečnilo v dolnorakouském Hornu.

Obr. 13: Jan Dvořák přebírá v Náměšti n.O. ocenění za vítězství v anketě Skutek roku 2011 (červenec 2012)

2.6 Praktická péče o mokřady

Sdružení Mokřady se ve své činnosti zaměřuje zejména na podporu populací neohroženějších druhů obojživelníků, zejména pak kuňky obecné a čolka velkého. V roce 2012 sdružení provádělo opatření na celkem osmi lokalitách – Rančířovský Okrouhlík, U Měšina, Hulišťata, Pod Ochozem, Rychtářský rybník, Nadějovské nivy, Řehořovská nádrž a Sochorov. V dubnu 2012 byl za účelem péče o mokřadní lokality akreditován pozemkový spolek Mokřady.

Činnost pozemkového spolku Mokřady (péči o mokřady) v roce 2012 finančně podpořilo zejména Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím grantových programů PPK a POPFK, dále ČSOP v rámci podpory rozvoje pozemkových spolků a programu Ochrany biodiverzity, Nadace Partnerství a Nestlé a v neposlední řadě i Kraj Vysočina.

Opatření na jednotlivých zájmových lokalitách prováděli jednak členové sdružení Mokřady, jednak i příznivci sdružení a také nejširší veřejnost. Společně zde odpracovali cca 731 hodin. Všem tímto děkujeme!

2.6.1 Rančířovský Okrouhlík

Zájmové plochy se nacházejí nad rybníkem Rančířovský Okrouhlík v k.ú. Rančířov. Byly zde prováděny prořezávky a kácení na ploše nejméně 1100 m² (za účelem prosvětlení mokřadů a tůní), byly zde ručně mozaikově koseny louky na ploše cca 2900 m², ručně byly veřejností vybudovány dvě tůně o velikostech 25 a 30 m² a minibagem byly vytvořeny tůně o velikostech 90, 60 a 50 m². Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Některé pokácené stromy byly ponechány ležet na místě z důvodu např. podpory vzácného hmyzu. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno nejméně 179 hodin. Více o lokalitě na www.mokrady.wbs.cz/Rancirovsky-Okrouhlik.html.

Obr. 14: Kosení luk nad Okrouhlíkem bylo prováděno po částech a mozaikovitě (červenec 2012)

Obr. 15: Kácení nad Okrouhlíkem bylo prováděno jak motorovou pilou, tak i sekerami (srpen 2012)

Obr. 16: Bagrování tůně těsně nad rybníkem Rančířovský Okrouhlík (říjen 2012)

2.6.2 Sochorov

Přírodní památka Sochorov se nachází v lesích u obce Koječín. Zejména na podporu čolka velkého zde byly provedeny prořezávky hustých břehových porostů rybníka (hlavně křovin) na ploše nejméně 1100 m² (za účelem prosvětlení litorálů rybníka) a ručně byly vybudovány dvě tůně o velikostech 35 a 15 m². Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 65 hodin. Více o lokalitě na www.mokradky.wbs.cz/Sochorov.html.

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 17: Hloubení větší z tůní poblíž Sochorovského rybníka (březen 2012)

Foto: Aneta Mašterová

Obr. 18: Vytahování ořezaných částí křovin z litorálu Sochorovského rybníka (duben 2012)

2.6.3 U Měšina

Zájmová lokalita leží nedaleko obce Měšín, jihozápadním směrem. Zejména na podporu zdejší velmi ohrožené populace čolka velkého zde byly provedeny prořezávky na ploše nejméně 520 m² (za účelem prosvětlení zarostlých mokřadů a prosvětlení okolí nových tůň) a ručně byly vybudovány tři tůně o velikostech 50, 35 a 10 m². Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 79 hodin. Více o lokalitě na www.mokrady.wbs.cz/Mesin.html.

Obr. 19: Vytahování dřeva z prořezávek komplikoval silně podmáčený terén (srpen 2012)

Obr. 20: Ruční hloubení tůň po částech systémem hrázkování (srpen 2012)

2.6.4 Nadějovské nivy

Zájmová plocha se nachází v lokalitě zvané Nadějovské nivy v k.ú. Nadějov. Zejména na podporu zdejších ubývajících populací obojživelníků zde byla provedena prořezávka na ploše nejméně 430 m² (za účelem prosvětlení mokřadů a prosvětlení okolí nových tůň), minibagrem byl vybudován tůň o velikostech 130, 90, 45, 20 a 10 m² a ručně byla obnovena část tůň v olšině na ploše 25 m². Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 62 hodin.

Více o lokalitě na www.mokrady.wbs.cz/Nadejov.html.

Foto: Aneta Mašterová

Obr. 21: Vytahování skáceného křoví z mokřadu u Nadějova (březen 2012)

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 22: Budování jedné z nových tůň v Nadějovských nivách (září 2012)

2.6.5 Hulišťata

Pískovna Hulišťata se nachází v katastru obce Kostelní Myslová, nedaleko rybníka Velká Ulišť. Na podporu kuňky obecné, čolka velkého a dalších živočichů a rostlin zde bylo provedeno stržení drnu v pískovně na ploše nejméně 200 m², byla mírně prohloubena tůň v pískovně a na sousední neobhospodařované louce byly minibagrem vyhloubeny čtyři tůně o velikostech 150, 60, 40 a 20 m². Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 43 hodin. Více o lokalitě na www.mokradky.wbs.cz/Hulistata.html.

Obr. 23: Strojní strhávání drnu v pískovně Hulišťata (konec září 2012)

Obr. 24: Strojní hloubení mělké tůně pro kuňku na lokalitě Hulišťata (listopad 2012)

2.6.6 Řehořovská požární nádrž

Řehořovská požární nádrž je betonové vodní dílo ležící uprostřed obce Řehořov. Nádrž významná rozmnožováním ropuch zelených a čolků horských byla již z větší části vyčištěna v roce 2011 (ČSOP Jihlava). Organická hmota však byla ponechána v nádrži na dvou hromadách v rozích. V roce 2012 byla lokalita sledována, v létě probíhaly transfery malých metamorfovaných žabek z nádrže (nemají moc šancí samy vylézt), koncem léta byla nádrž vypuštěna a za pomoci místních občanů dočištěna. Poté byla nádrž napuštěna (bohužel eutrofní vodou) a v listopadu ještě proběhlo betonování na podporu migrace malých ropuch zelených z nádrže – rampa v okraji schůdků a napojení dřevěné fošny v rohu na stěnu. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno nejméně 24 hodin.

Vyčištění nádrže bylo finančně podpořeno ČSOP a MŽP v rámci programu Ochrana biodiverzity, betonování nových resp. oprava migračních prvků byly prováděny bez dotačních příspěvků.

Obr. 25: Sbírání žabek zelených ropuch u jedné z hromad organické hmoty z čištění 2011 (červen 2012)

Obr. 26: Betonování nové migrační rampy při okraji schůdků (listopad 2012)

2.6.7 Pod Ochozem

Zájmové mokřady se nacházejí pod hrází rybníka Ochoz nedaleko Netína. Zejména na podporu zdejších výrazně klesajících populací kuňky a čolka velkého zde byly provedeny prořezávky na ploše nejméně 1350 m² (za účelem prosvětlení zarostlých mokřadů a prosvětlení okolí nových tůní) a ručně vybudovány tři tůně o velikostech 60, 35 a 10 m². Ručně pokoseny byly části dlouhodobě neudržovaných luk s výskytem ohrožených druhů rostlin na ploše nejméně 3100 m². Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 176 hodin.

Více o lokalitě na www.mokrady.wbs.cz/Ochoz.html.

Obr. 27: Ruční hloubení velké a zároveň mělké tůně pro kuňku pod Ochozem (září 2012)

Obr. 28: Mokřadní louky pod Ochozem byly koseny poprvé po mnoha letech (srpen 2012)

2.6.8 Rychtářský rybník

Rychtářský rybník se nachází v k.ú. Arnolec, zájmová plocha se nachází na jihozápadním břehu rybníka. Zejména na podporu zdejší populace kuňky obecné zde byly vykáceny hustě zarostlé břehy rybníka (hlavně křoviny) na ploše nejméně 1050 m² (za účelem prosvětlení zarostlých mokřadů, prosvětlení okolí nových tůň a vůbec možnosti vyhloubit zde nové tůně) a následně minibagrem vybudovány mělké tůně o velikostech 280 a 20 m², včetně několika mikrotůň. Dřevo z prořezávek bylo použito na tvorbu zimovišť a úkrytových míst pro drobné živočichy. Dvě z menších olší byly umístěny do velké tůně za účelem zvýšení nabídky úkrytů v nové tůni. Celkem bylo na lokalitě v roce 2012 odpracováno 103 hodin.

Více o lokalitě na www.mokradly.wbs.cz/Rychtarsky-rybnik.html.

Obr. 29: Kácení hustých křovin u Rychtářského rybníka motorovou pilou (konec října 2012)

Obr. 30: Strojní hloubení mělké tůně o ploše 280 m² u Rychtářského rybníka (konec října 2012)

3. VÝSLEDKY PRÁCE 2012

Na následujících fotografiích jsou prezentovány vybrané záběry z lokalit, kde byla v roce 2012 prováděna managementová opatření.

Obr. 31: Nové tůňe nad Rančířovským Okrouhlíkem, budované i veřejností (prosinec 2012)

Obr. 32: Prosluněné litorály rybníka Sochorov po ořezání hustých křovin (květen 2012)

Obr. 33: Nové tůňe a prosvětlené mokřady u Měšína (listopad 2012)

Obr. 34: Nové tůňe v původně zarostlé rákosině v Nadějovských nivách (listopad 2012)

Obr. 35: Stržený drn na 2/3 plochy pískovny Hulišťata (listopad 2012)

Obr. 36: Prokácené mokřady pod Ochozem s dvěma novými tůněmi (listopad 2012)

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 37: Nové tůňe u Rychtářského rybníka na ploše původně hustě zarostlé dřevinami (listopad 2012)

Foto: Jaromír Maštera

Obr. 38: Pokosené a prokácené mokřadní louky pod Ochozem (listopad 2012)

4. VÝHLED NA DALŠÍ ROKY

Sdružení Mokřady chce v roce 2013 a v dalších letech navázat na úspěšný rok 2012. Chceme pokračovat v péči o stávající lokality, ať už přímo realizací dalších opatření, tak i pouhým sledováním vývoje lokalit a případnými úpravami v případě potřeby.

Chceme se pokusit vyjednávat s vlastníky a úřady možnosti realizací opatření na dalších lokalitách v kraji Vysočina, popř. i jinde v ČR. Chceme se i nadále ve své práci zaměřovat zejména na podporu populací nejhroženějších druhů obojživelníků, k nimž již delší dobu na Vysočině patří kuňka obecná a čolek velký. Domníváme se, že si tyto druhy zvýšenou pozornost zasluhují.

Chceme také každoročně pořádat akce pro veřejnost, a to vždy nejméně jednu akci v terénu (se zapojením veřejnosti do prací) a nejméně jednu přednášku či besedu.

Nadále chceme spravovat a rozvíjet naše internetové stránky tak, aby obsahovaly co nejvíce kvalitních informací o mokřadech, tůních a dostatek praktických informací o vytváření a péči o tyto významné biotopy v krajině.

